

# **SZAKDOLGOZAT**

**Fejes Kata**  
**Vadgazda mérnöki BSc szak**

**Gödöllő**  
**2024**



**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem**

**Szent István Campus**

**Vadgazda mérnöki BSc szak**

**Az eltérő szelekciós szempontok hatása a  
tacsók vércsapán mutatott teljesítményére**

<b>Belső konzulens:</b>	Név:	Fazekas Natasa
	Beosztás:	egyetemi tanársegéd
<b>Készítette:</b>	Név:	<b>Fejes Kata</b>
	Neptun-kód:	INGYQZ
	Tagozat:	nappali
<b>Intézet/Tanszék</b>	Állattenyésztési Tudományok Intézet, Állattenyésztés- technológiai és Állatjóléti Tanszék	

## Tartalomjegyzék

<b>1. Bevezetés és célkitűzések</b> .....	4
<b>2. Szakirodalmi áttekintés</b> .....	6
<b>2.1. A tacszó kutyafajták kialakulása</b> .....	6
<b>2.2. A tacszók munkája a vadászatokon</b> .....	7
<b>2.3. Az utánkereső munka alapja, fázisai</b> .....	9
<b>2.4. A vércsapa vizsgák rendszere</b> .....	11
<b>2.5. A szelekció hatása a kutyák munkaképességére és viselkedésére</b> .....	14
<b>3. Anyag és módszer</b> .....	16
<b>4. Eredmények és értékelésük</b> .....	19
<b>4.1. A kiállítási eredmények és a munkaképesség alapján történő szelekció hatása a vércsapán mutatott teljesítményre</b> .....	19
<b>4.2. A fajta/szörváltózat hatása</b> .....	20
<b>4.3. A fajta/méret hatása</b> .....	22
<b>4.4. A tacszók ivarának és a vércsapán mutatott teljesítményének az összefüggése</b> .....	24
<b>4.5. A tacszók életkorának és a vércsapán mutatott teljesítményének az összefüggése</b> .....	26
<b>4.6. A képzés, tanítás hatása a vércsapán mutatott teljesítményre</b> .....	26
<b>5. Következtetések és javaslatok</b> .....	27
<b>Irodalomjegyzék</b> .....	30

## 1. Bevezetés és célkitűzések

A hazai nagyvad állomány létszámának csökkentése aktuális feladat, mivel a jelenlegi egyedszám jelentős vadkárhoz vezet a mezőgazdaságban. A nagyvad sebzését, elejtését követően az utánkeresés jelentősége a vadgazdálkodásban elvitathatatlan, a meg nem talált vad számottevő gazdasági veszteséget eredményezne, illetve állatvédelmi szempontból is fontos, hogy a sebzett vad mielőtt terítékre kerüljön.

Nagyvad utánkeresésre több kutya fajtacsoport képviselői alkalmasak, de a terrierék, vizslák, kajtatóebek, retrieverek más-más vadászati feladat specialistái, a gyakorlatban sem utánkeresésre alkalmazzák a fenti csoportok fajtáit a legnagyobb arányban. Az utánkeresés specialistái hagyományosan a tacsók, kopók és vérebek. A tacsók az FCI rendszerében külön fajtacsoportot kaptak, de mind a brit Kennel Club, mind az American Kennel Club a Hound fajtacsoportba sorolja őket, a többi kopó- és vérebajtával együtt.

A tacsók képviselői hazánkban hagyományosan, hosszú idők óta kedvelt fajták. A 2023. évi törzskönyvezett kölyökszám alapján a MEOESz listájának második helyén áll a rövidszőrű tacsó, a negyedik a szálkásszőrű tacsó, így összességében a tacsók a törzskönyvezett kutyák közül is a legnépszerűbbek jelenleg. Mindemellett a törzskönyvi nyilvántartásban nem szereplő, jórész családi kedvencként tartott tacsók létszáma sokszorososa a fentiek, mivel kérdőíves felmérések alapján a tacsók mindössze 10-20%-a törzskönyvezett.

A tacsók esetében nem alakult ki különálló munka- és kiállítási típus egyelőre olyan módon, ami az az angol vadászkutya fajtákra (pointerre, szetterekre, golden és labrador retrieverre, angol springer és cocker spánielre) vagy például a terelőkutyák közül a border collie-ra jellemző. Testalakulásra az amerikai, és az azzal leszármazási kapcsolatban lévő angol tenyésztésű tacsók jelentenek csak más típust, ami a kotorékmunka kapcsán munkaképességükkel is ok-okozati viszonyban áll.

Ugyanakkor a tacsók esetében is – ahogy a legtöbb munkakutya fajtánál – megfigyelhető, hogy a tenyésztők kisebb hányada tartja csak prioritásnak a szelekció során a vadászati teljesítményt. A tenyésztők másik része a kutyakiállításokon (show küllemi bírálatokon) méretteti meg a kutyáit, és az ezeken való eredményesség alapján dönt a párosításokról. Kimutatták, hogy kutyák esetében fajtákon belül is



hatással van a közelmúltbeli szelekció az alapvető viselkedési tulajdonságokra, a temperamentumra. Ez a hatás felül is írhatja a fajtastandardben vázolt, a fajta történetéből következő fajtaspecifikus viselkedést.

Dolgozatom célja volt azt megvizsgálni, hogy a vadászatra és a kiállításokon elvárt küllemre szelektált tenyészetekből származó tacsók között van-e kimutatható különbség a mesterséges vércsapán mutatott teljesítményük alapján.

## 2. Szakirodalmi áttekintés

### 2.1. A tacszó kutyafajták kialakulása

Rövid lábú kutyák – amik nem feltétlenül a mai tacszó ősei – már ókori domborműveken is szerepelnek, a legtöbb kotorékvadászat közben ábrázolja őket. Hasonló alkatú kutyákat a középkorból is találunk festményeken, faragásokon és leírásokban egyaránt, különféle fülállással és farokhosszal, faroktűzéssel. Egy 1973-as munkában (Tanzer: Jagdgeheimnisse) a tacszók ősieről szólnak, borzkopó néven. Egy 1743-as leírás (Döbel szerzötől) borzkopónak, borzkotorékebnek nevezi, és azt írja róla, hogy kétféle van belőle, színük fekete, barna vagy vörös, a lábuk görbe és nem túl nagyok; a föld felett is használják őket nyúl- és rókavadászatra.

A tacszó fajták mai formája aztán a fajtatenyésztés kezdetén, a XIX. sz. elején alakult ki. A Deutscher Teckelklub 1888-ban alakult Berlinben, angol mintára. Kutyakiállításokat és kotorékhajtó vizsgákat rendezett, illetve 1889-től vezeti a fajta törzskönyvét. Az első vércsapavizsgát tacszóknak 1893-ban rendezték, Merlin Am See-ben. Az 1891. évi amszterdami kutya vilákiállításán már 300 tacszó vett részt, a felvezetett egyedek szörzete nem volt egységes. (*Rahsleben, 1996*)

A tacszók az FCI IV. fajtacsoportját alkotják, kilenc tacszófajta a van három szörtípus (rövidszőrű, drótszőrű és hosszúszőrű) és szintén három méret (standard, törpe, kaninchen) - mellkas körméret – kombinációi alapján (*1. kép*).



1. kép. Hosszúszőrű törpe, rövidszőrű törpe és szálkásszőrű standard tacszók (*saját felvétel*)

## 2.2. A tacsók munkája a vadászatokon

A német fajtagondozó egyesület hajdani vezetője (*Ransleben, 1996*) a tacsók sokoldalúságát hangsúlyozza a vadászatokon, illetve azt, hogy többféle vadászkutya vizsgán, versenyen szerepelnek eredményesen, különösen a vércsapavizsgákon.

Tacsók használhatók fegyver nélküli vadászati módokhoz és lövés utáni munkára is. Megjegyzi továbbá a tacsók gyakorlati előnye, hogy városi lakásban is tarthatók.

Bokros területen a tacsó képes felkutatni és felriasztani a nyulat és egyéb apróvadat, majd a puska elé hajtani. Alkalmas arra is, hogy a sebzett vadat kövesse. Apróvad vadászaton szárazföldön a sebzett vadat képes a standard méretű tacsó behozni. A kisebb méretváltozatok lövés utáni apróvadás mezei munkára nem alkalmasak.

Nagyvad vadászatokon cserkelésnél leőről történő vadászatnál is használható a tacsó. A lőtt kacsát a tacsó a mély vízből is kihozza, de nagy sodrású folyókban, és ahol meredek a part más fajtát kell alkalmazni.

Kotorékmunkánál borzra kevésbé jó, de rókára használható eredményesen, leginkább akkor, amikor a róka párosodási időszaka van.

Sebesült nagyvad utánkeresésnél a szerző szerint a tacsó eredményesebb a nagyobb testű kutyáknál - amit a vizsgaeredmények is tükröznek - de a vércsapamunkára használt tacsót nem célszerű más vadászati módoknál is alkalmazni. Németországban évente több száz sikeres utánkeresést hajtanak végre tacsóval. Utánkeresésnél hajszára *Ransleben (1996)* szerint nem alkalmas a tacsó. A tacsó fajták előnyeként hozza fel a kitartásukat a csapán.

A vércsap munkára szánt tacsót a szerző szerint kölyökkorától képezni kell, kezdetben rövid csapákon, majd növelhető a hossz és tehető törés, hurok is bele. A csapa végén frissen lőtt vadat vagy szárított őzbőrt célszerű elhelyezni. Élesben utánkeresésre csak az a tacsó használható, amelyik mesterséges csapán már biztosan, engedelmesen dolgozik.

*Ransleben (1996)* szerint a szőrtípusok alapján nincs különbség a tacsók vadászatra való alkalmassága tekintetében. Felhívja azonban rá a figyelmet, hogy a vadászatra használt, munkavizsgás szülőktől származó kutyák utódjai biztosabban fognak beválni, illetve fontos, hogy a tacsó erős és egészséges legyen. Szintén nagy figyelmet kell fordítani a nevelésre, kiképzésre - különösen az engedelmesre - mert az engedetlen vadászkutya alkalmatlan a munkavégzésre.

Ezzel szemben *Diezel és Mika (1910)* úgy vélik, hogy a hosszúszőrű tacsó kotorekmunkára kevésbé alkalmas, viszont kajtatásra és vízi vadászatra használható. Ugyanakkor a szálkásszőrű tacsó föld feletti és föld alatti munkára, valamint vidravadászatra is alkalmas, mert bátor, értelmes, és nagy az ellenállóképessége. A szálkásszőrű tacsó kialakításakor a szörzet javítása és a támadókedv növelése volt a cél, a feltételzések szerint schnauzereket és terriereket használtak a kialakításához. Vadászatokon kezdetektől ez a legkedveltebb fajta a tacsó fajtacsoportból. Műkotorékot Németországban az 1890-es évektől használtak tacsók teljesítményvizsgálatára. (*Diezel és Mika, 1910*)

2001 és 2009 között kotorekvizsgákon több tacsó vett részt Lengyelországban, mint terrier és jobb eredményeket is értek el. Ebben az időszakban a tacsók évenkénti törzskönyvezési egyedszáma közben csökkent, a legnépszerűbb a szálkásszőrű standard tacsó fajta volt. (*Klimaszewski és mtsai, 2010*)

Vaddisznó utánkeresésre használt kutyák – véredek, terrierek és tacsók, összesen 39 kutyafajtába tartozó 1867 egyed – 2005- 2015 közötti vizsgaeredményeit elemezte Lengyelországban *Bednarek és Slawinska (2021)*. Az összpontszámot befolyásolta az ivar, a kanok szignifikánsan jobban teljesítettek a szukáknál. Orrjóság, csapahang, rámenősség és élesség tekintetében is a kanok pontszámai voltak nagyobbak, engedelmisség és vezetékmunka értékelési szempontokban viszont nem volt különbség a két ivarban. Az idősebb kutyák eredményesebbek voltak, főként engedelmisség, hangadás és jelenlét alapján, ugyanakkor orrjóságban és jelzésben nem volt jelentős az idősebb és a fiatalabb kutyák különbsége. A fajta az engedelmisségen és a vezetékmunkán kívül minden vizsgákon értékelt értékmérőre hatással volt, összességében az alpesi tacsókopók érték el a legjobb eredményeket. A rámenősség és a keresés értékelési szempontokban a tacsók statisztikailag igazolhatóan jobbak voltak a kopók, véredek és a terrierek fajtacsoportjánál, viszont orrjóság, engedelmisség és jelzés esetében a kopók és véredek értek el jobb eredményt. A tacsók fajtacsoportját meghatározóan a szálkásszőrű standard tacsók képviselték a lengyel vaddisznós versenyeken.

A tacsó előnyei az utánkereső munkánál, hogy mérete miatt a sebzett vad nem tekinti ellenségnek, valamint alkata miatt mindig mélyen tartott orral követi a csapát. Létfonosságú szervet találva a nagyvad elejtésekor négy órát kell várni, miután a

tacskót a csapára engedik, mert így a dermedt vadhoz tud várhatóan vezetni, elkerülhető a hajsza, amire a fajta kevésbé alkalmas. Tapasztalatok alapján 24-37 órával a sebzés után is eredményes lehet a tacskó utánkereső munkája. (*Web2*)

Az előbbivel összhangban *Kjellander (1991)* is kimutatta, hogy ha rövid lábú kutyákat – a vizsgálatában svéd drevert és tacskókat – használnak a vadászatokon, akkor a nagyobb állománysűrűségű (kb. 5 egyed/km<sup>2</sup>) területeken élő, nem lelőtt európai őz egyedek nem hagyják el eredeti élőhelyüket, nem szakadnak le a csoportjukról és nem nő meg körükben a halandóság attól, hogy a kutyák üldözőbe veszik őket. Egy-egy, átlagosan 40 perces hajsza után a nem sebzett őzek átlagosan 3 km-re távolodtak eredeti élőhelyüktől.

### **2.3. Az utánkereső munka alapja, fázisai**

A nagyvadak száma Magyarországon 2023-ban meghaladja a 600 ezret, a nagy létszám a vadkár révén konfliktusokat okoz a mezőgazdasági termelőkkel. Így cél a gím- és dámszarvasállomány csökkentése, valamint a vaddisznóállomány jelenlegi (sertéspestis utáni) szinten tartása. A gímszarvas állománya az utolsó közölt adatok (2022 tavasz) alapján 122 400 példány, az előző vadászati évben 81 141 példány került terítékre. A dámszarvas állomány 42 344 példány, terítékre 20 638 került. A vaddisznó teríték 130 000 példány volt. (*Web1*)

A túlszaporodott nagyvad állomány károkat okoz a mezőgazdaságban, az erdőgazdálkodásban és közlekedési balesetkhez vezethet. A nagyvad vadászat esetében gazdasági és állatvédelmi szempontból – a vad szenvedésének lerövidítése miatt - is elengedhetelen az utánkereső kutyák használata.

Az utánkeresés, a lelövés utáni munka a vadász felelőssége, legfőképpen a vad iránti tiszteletből. A minőségi utánkereséshez jól kiképzett kutya és vezető szükséges. (*Tabel, 2012*)

Svédországban kutatás mutatta ki, hogy a vadpopuláció létszámbeli és eloszlásbeli változásait a vadászkutya fajták létszámának változása is követte, szoros pozitív korrelációban állt az ország déli részén a vaddisznóállomány elszaporodása a vércsapán használható kutyák népszerűségének növekedésével, illetve az őzfajok elterjedése és a vércsapán dolgozó fajták törzskönyvezési adatai között is pozitív korreláció volt. (*Aronsson, 2015*)

A szaglás során levegőben oldott vegyületek aktiválják a kutya orrüregében lévő receptorokat. A nyom- és csapakövetésre vonatkozó elméletek egyike szerint a területen elhaladó személy vagy állat által sérült, bolygatott növényzet és föld szaga változik meg azokban a pontokban, ahol az elhaladóval érintkezett. Másik magyarázat szerint a személy vagy állat testének szaga marad meg azokon a pontokon, ahol elhaladt. A harmadik magyarázat a levegőben terjedő szag: a mozgó légáram terjeszti az elhaladó szagát felfelé, a személyes szag a gödrökben, fák repedéseiben, stb. marad meg, és innen szabadul fel időről időre. (*Strydom, 2009*)

A nyom- vagy csapakövetés során *Thesen és mtsai (1993)* alapján a kutya viselkedése három szakaszra osztható. 1: kezdeti keresési szakasz, ami során a kutya meg próbálja találni a csapát, 2: döntési szakasz, ami alatt a csapa irányát próbálja meghatározni, 3: nyomkövetési szakasz, ami során követi a csapát. Kísérletükben fűvön 20 perccel korábban fektetett és betonon 3 perces nyomokat követtek tíz ismétlésben négy német juhászkutyával, amelyek minden esetben helyesen határozták meg a csapa irányát, vagyis arra indultak, amerre a csapa vezet. A kísérletet szélcsendes, száraz időben végezték, 15-20 °C-ban, 12.00 – 15.00 óra között. A döntési szakasz alatt fele akkora tempóval haladtak, mint a két másik fázisban, és a szaglászás háromszor annyi ideig tartott.

A csapa irányának meghatározása egy rendőrségi nyomkövető kutyákkal végzett vizsgálatban jobban ment a kanoknak és a fiatalabb egyedeknek. A csapa követése során a vizuális információkra a kutyák nem támaszkodtak, mert nagy többségben akkor is helyes irányba indultak el, ha a nyomfektető személy háttal ment a csapa készítése során. (*Wells és Hepper, 2003*)

*Ruhe és mtsai (2006)* hannoveri vérebeket vizsgáltak utánkeresés közben. Varianciaanalízis alapján az adott kutya, a vadfaj (gímszarvas vagy vaddisznó), a sebesülés helye a vad testén, valamint a hangjelzések (amit a vezetőkről elengedett kutya ugatása jelentett) bizonyultak a hajsza hosszát és a vadászat sikerét szignifikánsan befolyásoló tényezőnek.

Tacskók és terrierek ugatása alapján meg lehet különböztetni, hogy a vadászkutya vaddisznót, vörös rókát, mezei nyulat vagy szárnyas vadat talált, leginkább a vaddisznóra való ugatás tért el spektrogramos vizsgálat alapján – alacsonyabb

frekvenciájú volt és hosszabb – a dúvadra és az apróvadra adott vokalizációban kisebbek voltak a különbségek. (*Policht és mtsai, 2021*)

#### **2.4. A vércsapa vizsgák rendszere**

A vércsapa vizsga célja kimutatni a kutya azon képességét, hogy a lőtt, sebzett nagyvadat a sebzés után több órával megtalálja. A mesterséges vércsapa vizsgák szabályzatát a MEOESz *Vadászkutya Teljesítménybírói Tanács (2019)* jelenleg érvényes kiadványa, az ún, Zöld Könyv alapján ismertetem.

A mesterséges vércsapát erdőben kell fektetni, ahol megfelelő a nagyvad-állománnyal, ideális a világos szálerdő változatos aljnövényzettel, fedett sarjerdővel. A csapák forgalmas közutakat ne keresztezzenek. A csapa utolsó szakasza olyan terepen vezessen, hogy a kutya viselkedése a tetemhez való közlekedéskor jól megítélhető legyen. Amennyiben lehetséges, úgy kell a csapa irányát kijelölni, hogy hátszél legyen, az oldalszél kerülendő.

A csapa fektetéséhez 2-2,5 dl vad-, marha- vagy juhvér használható fel. Sertésvér (akár házi, akár vad) használata az Aujeszki kór veszélye miatt tilos. A vért egységesen minden csapánál vagy csöpögtetni, vagy spriccelni, vagy tufolni. A vad vérét vadászati szezonban kell begyűjteni és felhasználásig fagyasztóban tárolni. Tartósításához csak konyhasó- vagy nátrium-nitrát használható fel. Egy-egy csapa fektetéséhez negyed liter vért kell felhasználni. Amennyiben nagyvad vért nem sikerül kellő mennyiségben eltárolni, friss marha vagy juh-vér használható. Ebben az esetben a csapa készítéséhez előírt vérmennyiségen felül a vadat jó alaposan be kell locsolni marhavérrel. Vagy botra 5 cm x 2 cm nagyságú szivacsot kell erősíteni, és a vért nyílt edénybe kell tenni. A szivacsot a vérbe mártás után kissé az edény oldalához kell nyomni, hogy kicsepegjen. Kissé meg kell vérezni a talajt vagy az azt fedő növényzetet a leendő csapán haladva. Ha a vér már kevés, a szivacsot újra be kell martini. Másik lehetőség, hogy a vért átlátszó műanyag edénybe öntjük, amelyet adagolóval látunk el. Egy vizsgán vagy versenyen ugyanazt a csapafektetési módszert kell alkalmazni.

A csapafektető bírók fektetik a csapákat, olyan időben, hogy a munkák megkezdéséig a szabályzat szerint szükséges idő elteljen. A csapafektetést csak a csapa irányába szabad elvégezni. A fektetéskor a csapák irányát mutató cédulákat az ellenkező irányba kell fordítani. 15 méternyire a fák elülső és hátulsó oldalára színes papírcsíkot (minden csapánál más színűt) kell felszerelni, a csapa egyenes részén függőlegesen, irányváltoztatásnál pedig vízszintesen, mely utóbbi az elfordulás irányába mutasson. A rálövés helyét és a sebágyakat több vérrel kell jelölni. A vércsapa végére címkiadó verseny esetében egy frissen lőtt csülkös vadat kell elhelyezni, vizsgán ún. „fantom”, kitömött vad is használható. Friss vad esetén arra ügyelni kell, hogy a vad a golyó be- és kimeneteli helyét kivéve jól be legyen varrva. Felhasználható őz, szarvas vagy vaddisznó egész teste, fejjel, csülkökkel. A tetemet a csapakészítésre használt vérrel meg kell öntözni. Amennyiben a hasznos húsrészeket a tetemből kivesszük, a nyúzott bőrt összevarrva eredeti nagyságúra tömjük. A bőrt maximum egy évig tárolhatjuk, gondosan sózva vagy hűtve.

A csapát két tompa töréssel (a szög nem lehet 135 fok alatti) kell fektetni. Az első 200 lépést lehet az erdő előtt (nem szántáson) fektetni, a többi feltétlenül erdőben legyen. A vércsapa hosszán belül két sebágyat kell készíteni, amelyek mérete minimum 60×60 cm legyen, és ezen belül intenzív, jól látható talajsérülést kell készíteni, bele jelentősebb vérmennyiséget csöpögtetni. A terep adta lehetőségek szerint az első sebágy egyharmad, a második sebágy kétharmad távolságnál legyen. Vizsgán a sebágyakat szalaggal is meg kell jelölni. Versenyen a kutyavezetőnek mind a két sebágyat jeleznie kell a bírók felé.

A csapákat úgy kell kijelölni, hogy a kutyavezető ne láthassa a jeleket, a bírók azonban könnyen ellenőrizhessék a csapa irányát. A csapa kijelölését a verseny előtti napon kell a vércsapa feladatot bíráló bíróknak elvégezni, mégpedig úgy, hogy az irányjelző cédulák, melyeken a csapa sorszáma szerepeljen az indulás helye felé nézzenek, hogy a csapafektető bírók könnyen követhessék az irányt.

Az egyes csapákat vizsgákon és versenyeken az elején és a végén számozni kell. Az elején (rálövés helyén) a napot, órát fel kell tüntetni. A rálövés helyét, és a csapa irányát is meg kell jelölni. A csapa irányát törettel jelöljük.

Az egyes csapák közötti távolság legalább 80 - 100 lépés legyen. A csapáknak azonos rendezvényen nehézségűnek kell lenniük.



Minden verseny- vagy vizsganapon egy tartalék csapat is le kell fektetni. Minden induló kutya számára külön vércsapat kell biztosítani. Olyan vércsapat más kutyának adni nem szabad, melyet már egy másik kutya megkezdett, de nem fejezett be. Nehezített vércsapa esetén a csapa állási ideje minimum 16, maximum 20 kell óra legyen, mindenképpen a vizsgát megelőző napon szükséges fektetés. Ebben az esetben a csapafektetés során a vért a második sebágyig kell csepegtetni, vagy tufolni.

Amikor a csapa kidolgozásakor a kutya és vezetője a második sebágyhoz ér, a bírót utasítására a kutyát el kell fektetni, majd a sebágytól a vadig frissen készül a csapa (csepegtetve vagy tufolva, ahogy azt megelőzően készült). Amikor ezzel elkészült a csapafektető bírót, akkor a vadtól 20-30 méterre úgy helyezkedik el, hogy a kutyát nem zavarva figyelemmel tudja kísérni a munkát. Ekkor jelez a második sebágnál maradt bírótársának, aki a kutyavezetőt munkára engedi.

A vércsapa vizsgák változatai a következők.

Könnyített vércsapa vizsga: a hossza 5-600 m, két töréssel, negyed liter vér felhasználásával, a csapa 2-4 órás lehet.

Speciális vércsapa vizsga: a csapa hossza 1 000-1 200 m, három töréssel, negyed liter vér felhasználásával és minimum 12, maximum 24 órás. Amennyiben a kutyát hajszára engedik, ez a csapa kétharmadánál kb. 700 m-nél történik, utasításra.

Bírói kíséret nélküli vércsapa vizsga: a nyom hossza legalább 600 méter. A vér maximális mennyisége negyed liter. Két, lehetőleg derékszögű törést helyeznek el benne. Két sebágy, valamint négy sebjel van. A maximális kidolgozási idő 60 perc. A csapa 6-10 órás lehet. A bírót a vizsgázó kutya indításakor rögzíti az indulás időpontját, utána a vizsgázó önállóan, bírót nélkül végzi a vizsgát, a kutyát csak a felvezetője vezetheti korona kíséret nélkül. A számozott csapajeleket sorrendben kell felszedni, amennyiben hiányos a sor a munka 0, azaz nulla pontos. Az eredményesen bemutatott csapajelek darabszáma adja a bírót szorzószámait. A csapajel olyan méretű tárgy, amit a vizsgázó 2-3 méterről észlel a csapa kidolgozása során. Ilyen lehet egy fakorong például vagy egy színes kartonlapocska. Lehetőleg lebomló anyag, ha netán a vizsgázó nem tudná begyűjteni. Csapajeleket csak a csapa egyenes szakaszain

rakhatják le a bírók. A töréseknél a kutyák túlfuthatnak és így a vezetők nem észlelnék a csapajeleket. Az első csapajelet az indulási ponttól 60-80 méterre, a 2-3. csapajelet egyenes szakaszon és a 4. csapajelet a csapa végére, a tetem mellé kell kihelyezni.

Nehezített vércsapa verseny: hossza a területtől függően 800 – 1000 m. Alakja nincs meghatározva – a terep adottságainak függvénye – de adott versenyen a csapáknak hasonló lefutásúnak kell lenniük. A csapákat előző nap kell fektetni, hogy éjjel a természetes vadmozgás keresztesse. A csapa kidolgozását a fektetés után legkorábban 16 órával lehet megkezdeni.

## **2.5. A szelekció hatása a kutyák munkaképességére és viselkedésére**

Az egyes kutyafajtákra jellemző fajtasepcifikus viselkedés a közvélekedés szerint a munkaképességgel összhangban, a történelem során alakult ki, több tanulmány is kimutatta, hogy valóban vannak különbségek a fajták között a temperamentumot meghatározó tulajdonságokban, pl. agresszióban, játékosságban, zsákményszerző viselkedésben, és ugyanígy kognitív képességekben.

*Kim és mtsai (2018)* eredményei alapján az egyes vadászkutya fajták fokozott kitartással, szívkapacitással, véráramlással és kognitív képességekkel alkalmazkodtak az alkalmazási területükhöz. Ez bizonyíték arra, hogy a viselkedésre irányuló erős szelekció élettani értékeket is megváltoztat, amikor kutyafajtákat meghatározott képességekre tenyésztnek. *Seksel és mtsai (1999)* arra az eredményre jutottak, hogy az egyes kutya fajtacsoportoknak különböző az emberekkel szembeni szociális viselkedése, és a vadászkutyák az irányíthatóság, fogékonosság/válaszadási hajlam tulajdonságokra nagyobb pontszámokat kaptak.

Ugyanakkor a közelmúltbeli szelekciós szempontok és tenyésztési eljárások ezt a fajtaspecifikus viselkedést befolyásolhatják.

*Duffy és mtsai (2008)* kimutatták, hogy viselkedési teszt alapján a küllem alapján tenyésztett, kiállítási típusú angol springer spánielek agresszívebbek voltak emberekkel és kutyákkal szemben is, mint a vadászatra szelektált, munka típusú egyedek ugyanebből a fajtából. Ezt az eredményt a szerzők egyes népszerű kanok

használatával magyaráztak a küllem/show típusban.

*Svartberg (2005)* abból indult ki, hogy a kutyatenyésztésben megjelent a küllemre irányuló szelekció a kutyakiállításokkal és a fajtastandardek megjelenésével együtt, és ez napjainkban meghatározónak látszik a használatóságon alapuló tenyészkiválasztással szemben. Vizsgálatában temperamentum jellemzőket határozott meg viselkedési teszthelyzetekben, a kutyákat aszerint csoportosította, hogy munka- vagy kiállítási eredményeik voltak. Szignifikáns negatív korrelációt mutatott ki a kiállítási eredmények száma és a fajta játékosságra, társaságkedvelésre és agresszivitásra vonatkozó pontszáma között. Az érdeklődés/félelemnélküliség is negatív korrelációban állt a kiállítási hasznosítással, de ez az összefüggés nem volt statisztikailag igazolható. Az adott fajtából munkaeredménnyel rendelkező kanok átlagos száma pozitív korrelációban állt a fajta játékossági pontszámával és agresszivitásával egyaránt. Az érdeklődés tulajdonsággal is pozitív korrelációban álltak a munkaeredmények, de ez nem szignifikáns. Következtetése alapján a fajta eredeti használata és a fajtaspecifikus viselkedés között nincs összefüggés, a tenyészállomány közelmúltbeli szelekciója nagyobb hatással van a jelenlegi egyedek viselkedésére.

### 3. Anyag és módszer

Hasonló környezeti körülmények között vizsgáltam 50 tacsó munkáját 400 m-es mesterséges vércsapán, két ismétlésben.

A csapákat magam fektettem. Csévharaszt határában, akác és nyárfaerdős területen kezdtem, majd tisztáson készítettem el a csapákat, az egyes csapák egymástól 30-50 m távolságra voltak. A 400 m-es távon belül a csapákban 2 törés volt. Egy-egy csapához 250 ml marhavért használtam. A vért palackból csepegtettem, szarvas lábat is húztam a csapán. A vizsgálatokat 2023. 09. 10 – 2024. 09. 24 között végeztem. A hőmérséklet 15 °C- 20 °C között volt a kísérletek során, az eső nem esett, szélcsend volt. A szimatkatlannál - a rálövés helyét imitálva - nagyobb mennyiségű vért helyeztem el.

A fektetés után 6 óra múlva indítottuk a kutyákat, a csapán a tulajdonosuk vezette őket. A kutyák vezetéken dolgoztak. (2. kép).



**2. kép.** Szálkásszőrű standard tacsó csapa kidolgozása közben (*saját felvétel*)

Az első indítás után másnap ismét megnéztem ugyanezeknek a kutyáknak a munkáját, egy másik, a fent leírtakkal megegyezően fektetett vércsapán. A kettő között ismerkedtek a kutyák a szarvaslábbal, azokkal a szagokkal amik a területen eközben előfordultak. A kutyákat a 2 munka között végigvezettük egy olyan csapán, amit már

előtte egy másik kutya kidolgozott, így segítve az eljutást a rálövés helyétől a megtalálás helyéig. Emellett a gyakorlás során igyekeztünk segíteni a kutyáknak letérés esetén visszatalálni a megfelelő pontra, ahol újra felvehették a csapa fonalát, és ki tudták dolgozni. A gyakorlás alatt adott esetben minimálisan több vért használtunk, ezzel könnyítve meg a munkájukat.

A kutyák munkáját négy fokozató skálán értékeltem: amelyik nem indult el a csapán 0 osztályzatot kapott, a csapát helyesen kidolgozó, a végén a vadat/lábat megtaláló egyedek a legjobb, 3 osztályzatot kapták. 2 osztályzattal értékeltem azokat a tacsókot, amelyek rávezetés után teljesítették a feladatot, az 1 értékszámot a bizonytalanabb, több segítséget igénylő tacsók kapták.

A tacsók közül 25 származott vadászatra szelektáló kennelből, míg a másik 25 a küllemi kiállítások alapján szelektáló tenyésztőből került ki. Az elkülönítés alapja, hogy a show vonalas egyedek esetében olyan kutyákat választottam, melyek felmenői (4 generáció) és ők maguk is rendelkeznek szépség champion eredményekkel, akár több országban is. Ezek a kutyák nem rendelkeztek munkavizsgálattal, sem pedig munkaversenyen szerzett eredményekkel. A munka vonalas kennelek esetében a kiválasztott egyedek nem rendelkeztek szépség championátusokkal, ellenben munkavizsga eredményekkel, munkaverseny eredményekkel (CACT, CACIT) minden egyed rendelkezett. A „show” vizsgálati csoportot 8 tenyészet, míg a „munka” csoportot 6 kennelből kikerült egyedek képviselték.

A vizsgálaton szereplő egyedek közül egy sem rendelkezett még vércsapa munkavizsgálattal, minden kutya az első teszten került először szembe az adott helyzettel.

A vizsgálatban szereplő tacsók megoszlást fajtánként az *1. táblázat* mutatja.

**1. táblázat.** A vércsapán vizsgált tacsók fajtája

	<b>kiállítási</b>	<b>munka</b>	<b>összesen</b>
<b>rövidszőrű standard</b>	3	4	7
<b>rövidszőrű törpe</b>	4	3	7
<b>rövidszőrű kaninchen</b>	0	1	1
<b>szálkászőrű standard</b>	5	11	16

<b>szálcászóru törpe</b>	4	1	5
<b>szálcászóru kaninchen</b>	1	1	2
<b>hosszúszóru standard</b>	3	0	3
<b>hosszúszóru törpe</b>	4	3	7
<b>hosszúszóru kaninchen</b>	1	1	2

A kiállításra szelektált tacsók közül 11 kan és 14 szuka szerepelt a vizsgálatomban, a vadászatra szelektáló kennelekből 13 kan és 12 szuka, vagyis összesen 24 kan és 26 szuka kutya vércsapán mutatott munkáját értékeltem.

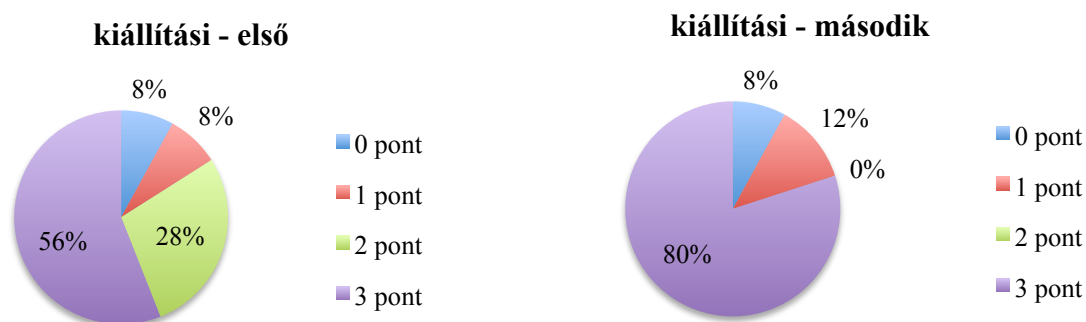
A kutyák életkora a vizsgálat idejében a kiállítási csoportban 1 és 7 év között volt, az átlag  $3,50 \pm 1,75$  év, a munka csoportban 1,5 éves volt a legfiatalabb és 9 éves a legidősebb egyed, a csoport átlaga  $3,52 \pm 1,85$  év. A teljes vizsgált állomány átlagos életkora 3,51 év, a szórás 1,78 év.

Az adatok ábrázolásához és a leíró statisztikához a Microsoft Excel programot, az összefüggés-vizsgálatokhoz az Statistix 10 programot használtam. Mivel az adataim nem mutattak normál eloszlást, Mann-Whitney és Kruskal-Wallis teszteket alkalmaztam.

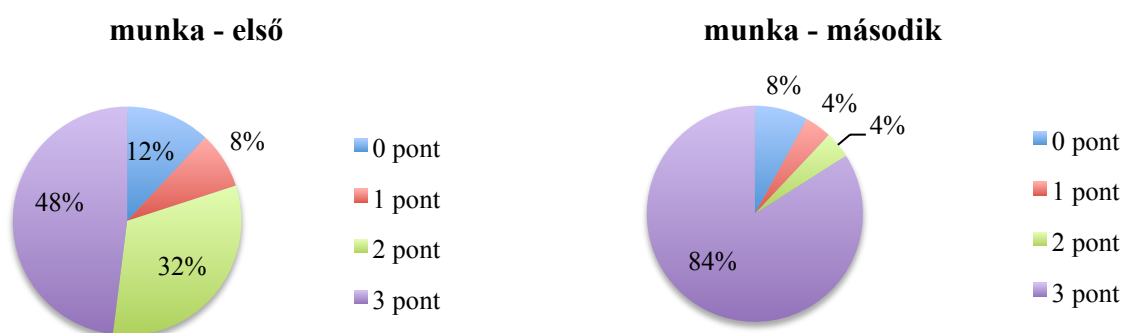
## 4. Eredmények és értékelésük

Első próbálkozásra a 0-3 pontig terjedő értékelési rendszerben az általam vizsgált tacsók (n=50) átlagosan 2,2 pontot értek el, a teljes vizsgált állomány szórása 0,99. Gyakorlás után, második alkalommal az állomány átlagpontszáma 2,58, szórása 0,95. A két ismétlés átlaga  $2,39 \pm 0,87$ .

### 4.1. A kiállítási eredmények és a munkaképesség alapján történő szelekció hatása a vércsapán mutatott teljesítményre



1. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a show-ra szelektált tacsókban



2. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a vadászatra szelektált tacsókban

Meglepő módon a csapat elsőre eredményesen, hibátlanul teljesítő tacsók aránya a kiállításra szelektáló kennelekből származók között volt a nagyobb, és ez az előny a második próbálkozásra is megmaradt, bár a mértéke csökkent. Ezzel összhangban a csapatán egyáltalán el nem induló tacsók részaránya a munka típusúak között volt a magasabb az első kísérletnél, ugyanakkor ez a különbség a második próbálkozásra eltűnt, a két különböző szelekciós szempont alapján tenyésztett kutyáknál megegyezett a sikertelenek aránya. (1-2. ábrák)

**2. táblázat.** A vércsapán mutatott teljesítmény átlaga és szórása és két részállományban

	<b>kiállítási (n=25)</b>	<b>munka (n=25)</b>
<b>első csapa</b>	2,32±0,95	2,08±1,04
<b>második csapa</b>	2,64±0,86	2,52±1,05
<b>a két csapa átlaga</b>	2,48±0,84	2,30±0,91
<b>a két próbálkozás különbsége</b>	0,32±0,69	0,44±1,00

Az átlagos teljesítmény is a show tacsókban volt jobb, mind első próbálkozásra, mind másodikkra, mind a két próbálkozást együtt vizsgálva. A teljesítmény szórása alapján a küllem tacsók valamivel homogénebb részállományt jelentettek a csapatán mutatott teljesítmény vonatkozásában, mint a vadászatra szelektáltak. Ugyanakkor a két próbálkozás közötti különbség a munkára kennelekből származó tacsóknál nagyobb, vagyis a gyakorlásra, tanításra a vadászatra szelektált változat reagált jobban. (2. táblázat)

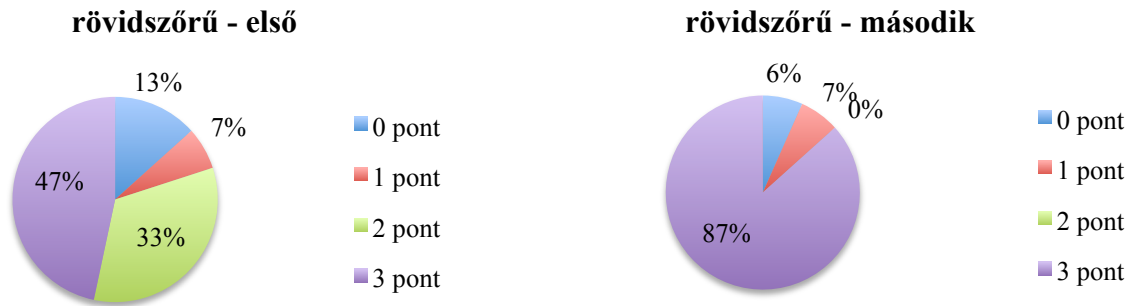
Kruskal-Wallis teszt alapján a kiállításra és a munkára szelektáló tenyészetekből kikerülő tacsók vércsapán mutatott teljesítménye közötti különbség nem igazolt statisztikailag: az első indításkor  $p=0,03755$ , gyakorlás utáni, második indításkor  $p=0,6786$ , a két indítás átlagát nézve pedig  $p=0,3023$  a szignifikanciaszint. A két próbálkozás különbségében – a gyakorlás/képzés hatásában – se szignifikáns a két csoport különbsége,  $p=0,4181$ .

#### **4.2. A fajta/szőrváltozat hatása**

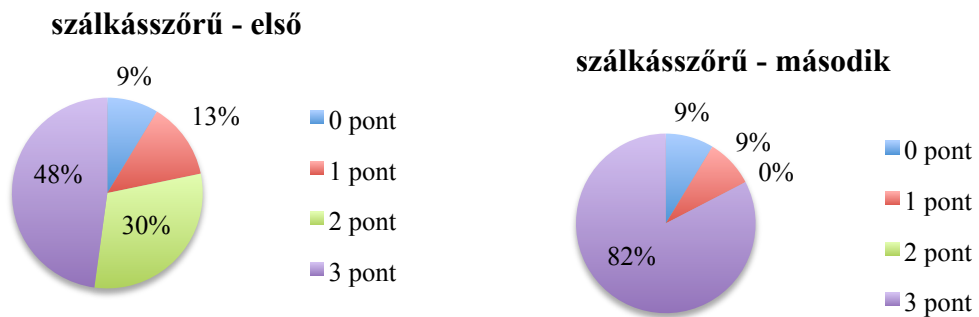
Szintén - a szakirodalom és a közvélekedés alapján - váratlan eredmény, hogy a csapatán eredményesen dolgozó tacsók aránya a hosszúszőrű változatban a



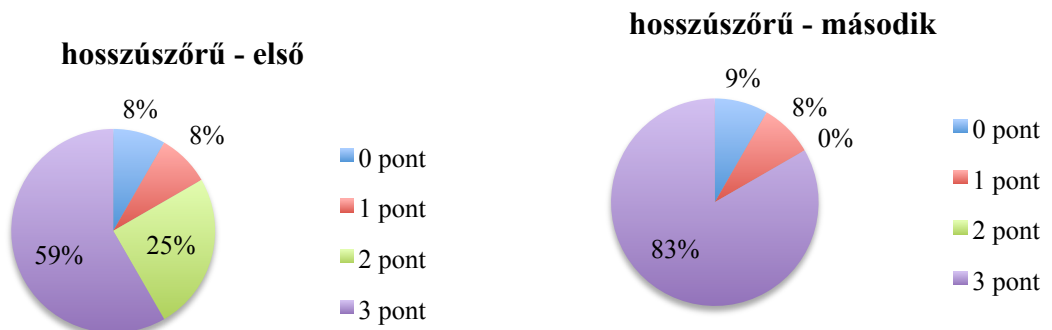
legnagyobb a vizsgálatom alapján. A rövid- és a szálkásszűrő változatban szinte azonos arányban voltak sikeresek az első kísérletben a tacsók. (3-5. ábrák)



3. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a rövidszűrő tacsókban



4. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a szálkásszűrő tacsókban



5. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a hosszúszűrő tacsókban

A csapán el sem induló tacsók szintén a hosszúszerű változatban voltak a legkevesebben a részállomány nagyságához képest. Ebben a mutatóban a szálkásszerűek mérhetően megelőzték a rövidszerű tacsókat.

A második kísérletben viszont a rövidszerű tacsókból teljesítette hibátlanul a legtöbb a csapat, a hosszúszerű és a szálkásszerű változatnál a maximális teljesítmény aránya közel azonos. A teljesen sikertelen kutyák részaránya ugyanakkora az utóbbi két változatban, a rövidszerűek körében kicsivel kisebb. A szálkásszerű tacsóknál a két kísérletben ugyanakkora a sikertelenek aránya, a hosszúsűrekek között egész kicsit nőtt is a második próbálkozásra, míg a rövidszerű tacsóknál a gyakorlás után a felére csökkent. (3-5. ábrák)

**3. táblázat.** A vércsapán mutatott teljesítmény átlaga és szórása és a három szőrváltozatban

	<b>rövidszerű (n=15)</b>	<b>drótszerű (n=23)</b>	<b>hosszúszerű (n=12)</b>
<b>első csapa</b>	2,13±1,06	2,17±0,98	2,33±0,98
<b>második csapa</b>	2,67±0,89	2,52±0,99	2,58±0,99
<b>a két csapa átlaga</b>	2,40±0,93	2,35±0,85	2,46±0,92

A csapán mutatott teljesítmény átlaga is a hosszúszerű tacsóknál a legnagyobb első próbálkozásra az általam vizsgált kutyák alapján.

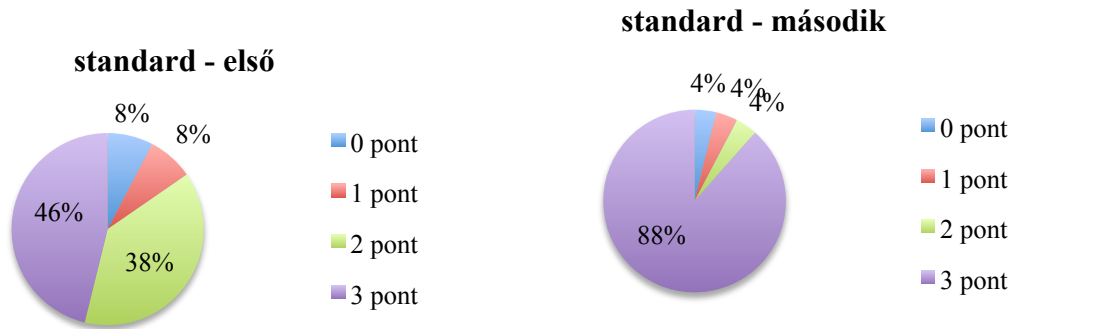
A három szőrváltozat teljesítménykülönbsége nem jelent szignifikáns eltérést (Kruskal-Wallis, az első csapán  $p=0,8307$ , a második csapán  $p=0,8359$ , a kettő átlagára  $p=0,8281$ ).

#### **4.3. A fajta/méret hatása**

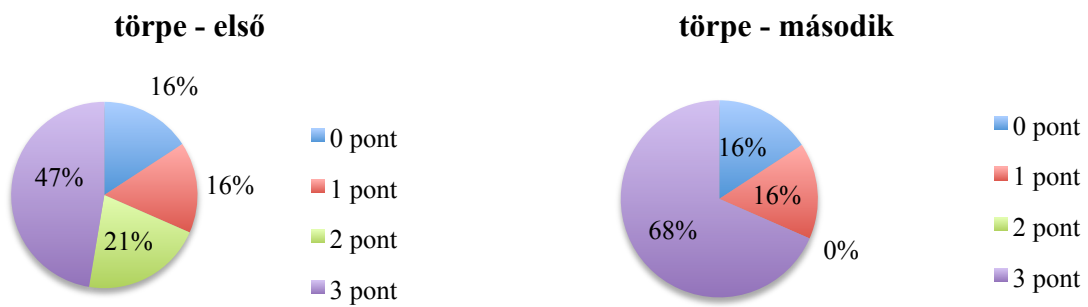
A méretváltozatok közül a legkisebb kaninchen tacsók dolgozták ki hibátlanul a legnagyobb arányban az első próbálkozásra is a csapat, gyakorlás után pedig ebből a méretváltozathoz minden egyed sikeres volt (8. ábra). De meg kell jegyezni, hogy a legkisebb egyedszámban ( $n=5$ ) szerepeltek a vizsgálatomban, így ebből az eredményből általános következtetéseket nem lehet levonni.

A standard és a törpe méretváltozatokban a feladatot tökéletesen teljesítők aránya minimálisan tért csak el egymástól, mindkettő az általam tesztelt minta átlagának megfelelő. A sikertelenek részaránya azonban a törpetacsók között duplája első próbálkozásra a normál méretváltozatban a csapat fel sem vevő tacsókénak.

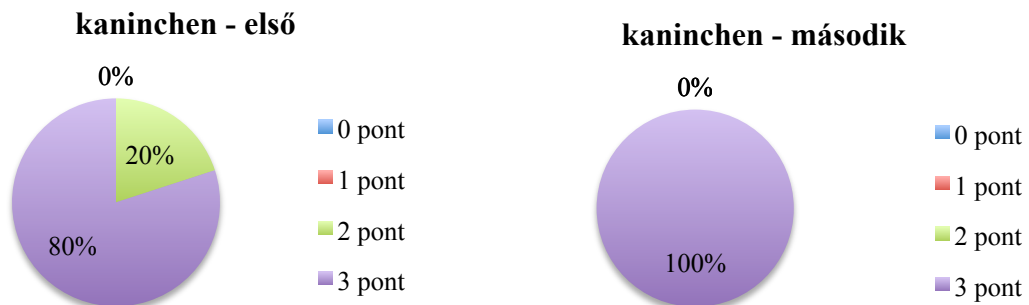
Valamint a standard tácskók esetében a 0 ponttal értékelték aránya gyakorlás után a felére csökkent, törpe tácskóknál viszont a második próbálkozás nem változtatott a gyakoriságukon. (6-7. ábrák)



6. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a standard méretű tácskókban



7. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a törpe méretű tácskókban



8. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a kaninchen méretű tácskókban

Az értékelési pontszámok átlaga is a kaninchen méretváltozat fölényét mutatja a két nagyobb szemben mind a két ismétlésben. Az, hogy a variancia is a legkisebb méretváltozatú tacsók teljesítményében a legalacsonyabb a kis egyedszám miatt várható eredmény.

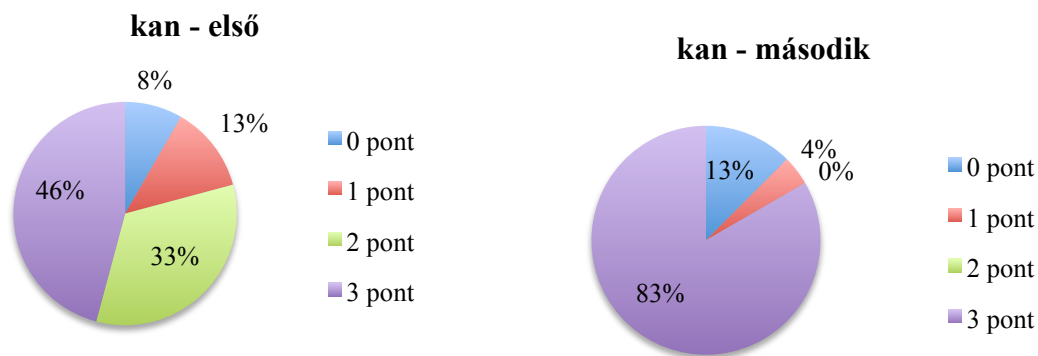
**4. táblázat.** A vércsapán mutatott teljesítmény átlaga és szórása és a három méretváltozatban

	<b>standard (n=26)</b>	<b>törpe (n=19)</b>	<b>kaninchen (n=5)</b>
<b>első csapa</b>	2,23±0,91	2,00±1,15	2,80±0,45
<b>második csapa</b>	2,77±0,71	2,21±1,23	3,00±0,00
<b>a két csapa átlaga</b>	2,50±0,73	2,11±1,06	2,90±0,22

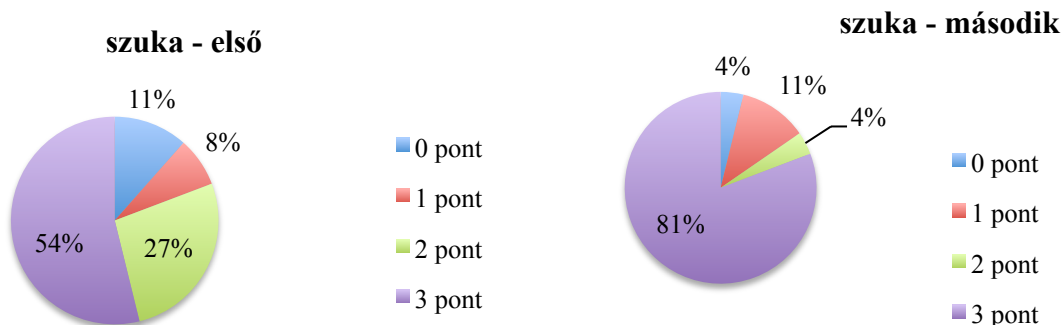
A tacsók méretváltozata sem jelent szignifikáns tényezőt Kruskal-Wallis teszt alapján a vércsapán mutatott teljesítményre (első próbálkozás  $p=0,3033$ , második próbálkozás  $p=0,1094$ , a kettő átlaga  $p=0,1663$ ).

#### **4.4. A tacsók ivarának és a vércsapán mutatott teljesítményének az összefüggése**

Az első indításkor a szukák között valamivel nagyobb arányban voltak a csapat hibátlanul kidolgozók, mint a kanoknál, a második indításkor viszont a kanok esetében haladta meg a maximális eredményt elérők részesedése a szukákét. A csapán egyáltalán nem dolgozó kanok gyakorisága kisebb volt az első próbálkozás esetében, mint ugyanez az arány a szukáknál. Viszont gyakorlás után a kanok teljesítménye ebben a mutatóban nem javult, hanem észrevehetően romlott, ezzel ellentétben a szukáknál közel harmadára csökkent a használhatatlan tacsók részaránya (9-10. ábrák)



9. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a kanokban



10. ábra. Az egyes pontértékek gyakorisága a szukákban

Az első indításkor a szukák, míg gyakorlás után, valamint összességében a kanok mutattak kicsivel jobb teljesítményt a vizsgálatomban (5. táblázat). A kanok jobb eredménye összhangban áll *Bednarek és Slawinska (2021)* megállapításaival.

A két ivar különbsége sem szignifikáns (első csapa  $p=0,6774$ , második csapa  $p=0,9544$ , a kettő átlaga  $p=0,5236$ ).

5. táblázat. A vércsapán mutatott teljesítmény átlaga és szórása és két ivarban

	kanok (n=24)	szukák (n=26)
első csapa	2,17±0,96	2,23±1,03
második csapa	2,54±1,06	2,62±0,85
a két csapa átlaga	2,35±0,87	2,42±0,88

#### **4.5. A tacsók életkorának és a vércsapán mutatott teljesítményének az összefüggése**

Az általam vizsgált tacsók mindegyike felnőtt volt, se kölyök, se veterán kutya nem szerepelt köztük, a legfiatalabb 1 éves, a legidősebb is 7 éves. Így korcsoportokat nem állítottam fel az eredmények értékelése során.

A kiállítási szempontú szelekciót reprezentáló részállomány átlagos életkora  $3,46 \pm 1,53$  év, a munka típusúaké  $3,56 \pm 2,03$  év.

A kanok átlagos életkora a vizsgált állományban  $3,58 \pm 1,69$  év, a szukáké  $3,44 \pm 1,92$  év. A vizsgált rövidszőrű tacsók életkora  $3,97 \pm 1,49$  év, a szálkás szőrű tacsóké  $3,26 \pm 2,02$  év, és a hosszúszőrű tacsóké  $3,42 \pm 1,67$  év volt átlagosan.

A standard tacsók átlagosan  $3,58 \pm 1,79$ , a törpetacsók  $3,45 \pm 1,97$ , míg a kaninchen tacsók  $3,4 \pm 1,14$  évesek voltak.

Az életkor szintén nem volt hatással a csapán mutatott teljesítményre, a nem-parametrikus varianciavizsgálat alapján az első indítás alapján  $p=0,4445$ , a második csapán való indításkor  $p=0,9780$ , míg a két csapán mutatott teljesítmény átlagában  $p=0,7352$  a szignifikanciaszint.

#### **4.6. A képzés, tanítás hatása a vércsapán mutatott teljesítményre**

A teljes állományban az első és a második csapán való indítás eredményei közötti korreláció szignifikáns ( $p=0,0000$ ) közepesen szoros és pozitív.

A kiállítási részállományban az első és a második csapamunka közötti korreláció szintén szignifikáns ( $p=0,0001$ ) és szorosabb,  $r=0,71$ . A munka típusú részállományban az összefüggés közel szignifikáns ( $p=0,0057$ ), közepes erősségű  $r=0,5361$ . A tanítás, gyakorlás tehát javítja a kutyák eredményességét, de a kiállításra szelektáló kennelek tacsóinál kis mértékben változtatja csak meg azt a teljesítményt, amit a tacsó akkor ér el, amikor először találkozik ezzel a feladattal. A vadászati munkára szelektáló tenyészetek kutyáinál a képzés és gyakorlás nagyobb változást eredményezhet.

## 5. Következtetések és javaslatok

Vizsgálatom alapján a hazai tacszóállomány képes az utánkereső munkában hasznosan részt venni, mind ösztönös adottságaik, mind a képzésre adott viselkedési válaszaik alapján.

A tacszó fajtákban a küllemi kiállításokra irányuló szelekció a vércsapa követésének, kidolgozásának képességében egyelőre nem jár a vadászati használhatóság elvesztésével.

Statisztikailag nem jelentős a szőr- és méretváltozatok teljesítménybeli különbsége. Ugyanakkor érdekes eredmény, hogy nem a vadászok által kezdetektől preferált szálkásszőrű tacsók, hanem a hosszúszőrűek teljesítettek legjobban a mesterséges csapán. Érdemes lenne ezt a szőrtípust a gyakorlatban is nagyobb számban alkalmazni munkában, ugyanígy a nem hajszával végződő utánkereséseknél a szintén kiemelkedő eredményt elérő kaninchen méretváltozatot.

Kutatásom annak az alapvető kérdésnek az eldöntésére irányult, hogy a magyarországi tacsók mennyiben alkalmasak a nagyvad vadászatok legfontosabb kutyával végzett feladatát, az utánkeresés elvégzésre, valamint, hogy van-e mérhető hatása annak, hogy egyes tacszó tenyészetek a kiállítási eredményeket, mások a munkaeredményeket veszik alapul, amikor a párosításokról döntenek. Egy több értékelési szempontot figyelembe vevő és részletesebb pontozási skálát alkalmazó megismételt vizsgálat alapján az tacszópopuláció egyéb változóiról árnyaltabb képet kaphatnánk.

## 6. Összefoglalás

A sikeresen csak kutyával végezhető utánkereső munka biztosítja, hogy a lőtt nagyvad terítékre kerüljön. A véredek mellett a tacsók ennek a feladatnak a specialistái.

Az egyes kutyafajtákat hagyományosan a valamilyen elvégzendő feladat alakította ki, olyanra, hogy annak elvégzésére küllemük és viselkedésük örökletes elemei alapján a legalkalmasabbak legyenek. Ma a kutyatenyésztésben megfigyelhető az a tendencia, hogy a fajták egyedeinek bizonyos része nem dolgozik már eredeti munkakörében, helyette a küllemi kiállítások, showbírálatok eredményei jelentik a szelekció során figyelembe vett értékmérő tulajdonságokat.

Dolgozatomban azt vizsgáltam, hogy a vadászati munkát prioritásként kezelő, valamint a küllemi kiállításokat középpontba helyező tenyészetekből kikerülő tacsók vércsapán mutatott teljesítménye között van-e kimutatható különbség.

400 m-es mesterséges csapán vizsgáltam 25-25 tacsó teljesítményét a fenti két csoportból, hasonló környezeti feltételek között. Minden kutya kétszer teljesítette a csapát. A teljesítményt négy fokozatú skálán értékeltem. A vizsgált tacsók életkora 1-7 év között volt, ivararányuk kiegyenlített, mind a kiállítási, mind a munka csoportban szerepeltek mindegyik méret- és szőrváltozatból egyedek.

A kutyakiállításokra és a munkára szelektált tacsók teljesítménye között adataim alapján nincs szignifikáns különbség se az első, se a második csapán való indítás eredményei, se a kettő különbsége alapján. A show kennelekből kikerült tacsók teljesítménye mind átlagpontszámában, mind a maximális pontszámot elérők arányában meghaladta a vadászatra szelektáló tenyészetekből kikerült egyedekét, illetve az értékelhetetlen teljesítmény részaránya is itt volt kisebb. A két próbálkozás közötti gyakorlásra viszont a munkára szelektáló tenyészetek tacsói reagáltak valamivel jobban.

A tacsók fajtája sem okoz igazolható különbséget a vércsapán mutatott munkában, sem a hosszúszerű változat, sem a kaninchen méret számszerű előnye nem szignifikáns. Az ivar és az életkor sem befolyásolja számottevően a vércsapán mutatott teljesítményt.



## **7. Köszönetnyilvánítás**

Köszönetemet fejezem ki a tácskók tulajdonosainak, akik részt vettek a vizsgálatomban, és lehetővé tették annak sikerességét.

Szeretnék köszönetet mondani A Magyar Tácskótenyésztők Egyesületének, hogy lehetővé tették a csapafektetés elsajátítását, valamint Dancs Andrásnak a profi útmutatásért a csapafektetések során.

## Irodalomjegyzék

- Aronsson, L. (2015):** Hunting dogs in Sweden: Are the abundances of hunting dog breeds influenced by the population sizes of game species? Master degree thesis in Biology at the Department of Wildlife, Fish, and Environmental Studies, Umea
- Bednarek, E. és Slawinska, A. (2021):** Hunt trials as a measure to access level of training in boarhounds. *Animals* 11, 1661
- Diezel E. és Mika K. (1910):** Vadászebek. *Szukits Könyvkiadó, Szeged pp 146*
- Duffy, D.L, Hsu, Y.Y. és Serpell, J.A. (2008):** Breed specific differences in canine aggression. *Applied Animal Behaviour Science* 114:3-4
- Kim, J, Williams, F.J, Dreger, D.L, Plassais, J, Davis, B. W, Parker, H. G. és Ostrander, E. A. (2018):** Genetic selection of athletic success in sport-hunting dogs. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 115:30 E7212-E7221
- Klimaszewski, K, Turlik, I. és Popczyk, B. (2010):** Characteristic of population and working of earthdogs in Poland 20001-2007. *Annals of Warsaw University of Life Sciences – SGGW*
- Kjellander, P. (1991):** Effects of chasing by hunting dogs on roe deer. *XXth Congress of the International Union of Game Biologists, Gödöllő*
- MEOESZ Vadászkutya Teljesítménybírói Tanácsa (2019):** Vadászkutya vizsga- és versenyszabályzata. *Korózs András, MEOESz elnök*
- Policht, R, Matejka, O, Benediktova, K, Adamkova, J. és Hart, V. (2021):** Hunting dogs bark differently when encounter different animal species. *Nature Scientific Reports* 11:17407
- Ransleben, W. (1996):** A tacsó. *Pesti Szalon Könyvkiadó pp 101*
- Ruhe, E, Baumgart, A. és Riemer, T. (2006):** Tracking down wounded game with the aid of Hannoverian Bloodhounds: the effect of the acoustic tie of the dog handler to his chasing hound on the lengths of the chases and on the tracking success. *Algemeine Frost und Jagdzeitung* 177:5 91-96
- Seksel, K, Matzurski, E.J. és Taylor, A. (1999):** Puppy socialisation programs: short and long term behavioural effect. *Applied Animal Behaviour Science* 62:4
- Strydom, J. A. (2009):** Scent and scenting ability of the tracker dog. *Journal of Veterinary Behavior* 4:6
- Svartberg, K. (2005):** Breed-typical behaviour in dogs – Historical remnants or recent constructs? *Applied Animal Behaviour Science* 96:3-4
- Tabel, C. (2012):** A mindenes vadászkutya. *Magyar Ebtenyésztők Országos*

*Egyesülete, Budapest*

**Thesen, A, Steen, J.B . és Dovic, K.B. (1993):** Behaviour of dogs during olfactory tracking. *J. Exp. Biol.* 180, 247-251

**Wells, D. L. és Hepper, P.G. (2003):** Directional tracking in the domestic dog, *Canis Familiaris*. *Applied Animal Behaviour Science* 84: 297-305

***Internetes hivatkozások:***

**Web1** Vadgazdálkodási Adattár [http://www.ova.info.hu/vg\\_stat/VA-2022-2023.pdf](http://www.ova.info.hu/vg_stat/VA-2022-2023.pdf)  
(elérés: 2024. március 26.)

**Web2** Protár András: utánkeresés vadász szemmel  
<https://www.dachshund.hu/munka/az-utankereses-vadasz-szemmel/> (elérés: 2024. március 26.)

## NYILATKOZAT

### a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Fejes Kata

A hallgató Neptun kódja: INGYQZ

A dolgozat címe: Az eltérő szelekciós szempontok hatása a tacsókó vércsapán mutatott teljesítményére

A megjelenés éve: 2024

A konzulens intézetének neve: Állattenyésztési Tudományok Intézet

A konzulens tanszékének a neve: Állattenyésztés-technológiai és Állajólléti Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és  
- nem titkosított dolgozat a védést követően  
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. április 10.

Hallgató aláírása

Fejes Kata (hallgató Neptun azonosítója: INGYQZ) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre **javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: nem

Kelt: Gödöllő, 2024. április 10.

belső konzulens

## Konzultációs nyilatkozat

Hallgató neve: Fejes Kata  
Szak, szakirány: Vadgazda mérnök BSc  
Konzulens tanár neve: Fazekas Natasa

### Az első személyes konzultáció

Időpont: 2022. július 2.

Téma: A felvetett hallgatói téma megbeszélése, kutatómódszertan kidolgozása

A konzulens tanár aláírása:

*Fazekas Natasa*

### A második személyes konzultáció

Időpont: 2022. szeptember 20.

Téma: A kísérlet kivitelezésének megbeszélése.

A konzulens tanár aláírása:

*Fazekas Natasa*

### A harmadik személyes konzultáció

Időpont: 2024. március 10.

Téma: Szakirodalmazás, a dolgozat felépítése.

A konzulens tanár aláírása:

*Fazekas Natasa*

A nyilatkozatot a szakdolgozathoz/diplomadolgozathoz kötelezően csatolni kell!